

Weg is het duolegaats¹

Leve het gratis schenken en legateren!

1. LEGAAT - SCHENKING

Art. 64, al. 2 W. Succ.² bepaalt: “Kan niet beschouwd worden als legaat, de verbintenis om iets te doen opgelegd aan een erfgenaam, legataris of begiftigde ten bate van een ander en, inzonderheid, de last opgelegd aan de erfgenamen, legatarissen of begiftigden om de rechten en kosten verbonden aan een andere persoon gedaan legaat te dragen.”

Dit artikel werd de basis voor de veel goede werken. Men kon een legaat met last laten aan een goed doel én de wettelijke erfgenamen of de andere legatarissen-natuurlijke-personen, kregen hiervan onmiddellijk het voordeel bij het opvallen van de nalatenschap. Het systeem staat bekend als “het duo-legaat”.

Het goede doel bedenken in het testament kende vooral voordelen indien de nalatenschap naar verre familie of goede vrienden moest gaan. De berekeningsformules werden bijna wiskundig hightech om ieders voordeel tot het maximum te brengen en de rechten van de staat tot het minimum te herleiden³.

Het grootste voordeel van de toepassing van art. 64, al. 2 W. Succ. was vooral gelegen in het feit dat het een overgang bij overlijden betrof. Men diende tijdens het leven niets weg te geven. De regeling werd gedaan bij testament.

De fiscale voordelen aan vrijgevheden tijdens het leven zijn in België immers eerder beperkt. Voor de directe belastingen worden immers enkel de giften aan erkende instellingen in aanmerking genomen voor een belastingvermindering⁴. Deze belastingvermindering bedraagt normaliter 45 %⁵ voor het aanslagjaar 2021, inkomsten 2020 uitzonderlijk 65 %.

1 Een uitvoerige bijdrage over dit onderwerp schreef de auteur in C. DE CLERCQ en W. PINTENS (ed.), *Patrimonium 2021*, Brugge, 2021, Die Keure, Epiloog.

2 In Vlaanderen door de invoering van de VCF, Art. 2.7.1.0.10, al. 2 VCF: “De aan een erfgenaam, legataris of begiftigde opgelegde verbintenis om ten bate van een ander iets te doen en in het bijzonder de last, opgelegd aan de erfgenamen, legatarissen of begiftigden, om de rechten en kosten die verbonden zijn aan een andere persoon gedaan legaat, te dragen, worden niet beschouwd als legaat.”
M. DELANOTE, *De eigenheid van de Vlaamse erfbelasting*, T. Not. 2015, 11, p. 750-751

3 F. HEYLEN, *Het E=MC² van het duo-legaat – Naar een allesomvattende formule voor het duo-legaat*, Not. Fisc. M. 2017, 2, p. 30-43 en F. HEYLEN, *Het E=MC² van het duo-legaat – impact verlaging erfbelasting en praktische vereenvoudiging formules*, Not. Fisc. M. 2018, 9, p. 306-322

4 Art. 145/33 WIB 1992 -Alleen giften aan erkende instellingen kunnen recht geven op een belastingvermindering. Erkende instellingen zijn de Belgische instellingen die ofwel zijn opgenomen in het WIB ofwel door de Minister van Financiën erkend zijn. Voor een vereniging of instelling uit een andere Lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER) moet het gaan om een vereniging of instelling die gelijkwaardig is aan een erkende Belgische vereniging of instelling en die in die andere Lidstaat op vergelijkbare wijze is erkend, dit wil zeggen volgens dezelfde voorwaarden waaronder de in België gevestigde verenigingen en instellingen worden erkend.
Men kan niet genieten van een belastingvermindering voor giften aan verenigingen of instellingen die buiten de Europese Economische Ruimte gevestigd zijn. <https://financien.belgium.be/nl/particulieren/belastingvoordelen/giften>

5 Voor de giften gedaan in 2020 bedraagt de belastingvermindering 65 %. Bovendien mag het totale bedrag van de giften waarvoor vermindering wordt verleend mag nooit meer bedragen dan: ofwel 10 % van het totale netto- inkomen (voor giften gedaan in 2020 bedraagt dit 20 %) ofwel € 392.200,00 (voor het aj 2021 – inkomsten 2020). Wie geen belastingen moet betalen kan uiteraard niet genieten van de belastingvermindering, wie belastingen moet betalen waarvan het bedrag lager is dan dit van de mogelijke belastingvermindering, heeft door het doen van giften evenmin een voordeel. Het grootste voordeel is in 2020 voor diegene die een netto inkomen heeft van € 1.961.000,00. Als die 20 % van dit netto inkomen heeft weggegeven geniet hij een belastingvermindering van 65 % op het geschonken bedrag. Dit is slechts voor sommigen het geval.
<https://financien.belgium.be/nl/particulieren/belastingvoordelen/giften>
Ditzelfde geldt ook voor het duo-legaat. Als er niets te vererven is, zal het duo-legaat ook geen voordeel opleveren, noch voor de ene, noch voor de andere legataris.

Wie door schenking een fiscaal voordeel wil bekomen, dient dus al vrij bemiddeld te zijn. De schenking vereist bovendien de onmiddellijke verarming van de schenker, die zich enkel het vruchtgebruik kan voorbehouden of aan de schenking een last kan verbinden⁶. De algemene regel blijft: “donner et retenir ne vaut”⁷.

2. NIEUWE REGELING VAN 19 MAART 2021

Aan deze voordeelstechniek van artikel Art. 2.7.1.0.10, al. 2 VCF (Vlaamse Codex Fiscaliteit) heeft de Vlaamse decreetgever een einde gesteld. Bij Decreet van 19 maart 2021⁸ werd bepaald dat het eventueel bedrag om de erfbelasting van andere erfgenamen, legatarissen of begiftigden te voldoen in principe niet meer in aanmerking wordt genomen voor de belastbare grondslag.

De Vlaamse Decreetgever heeft artikel 2.7.1.0.10 zelf ongewijzigd gelaten maar heeft een aanpassing gedaan bij de vaststelling van de belastbare grondslag waardoor het principe quasi volledig onderuit gehaald werd⁹. Een goed doel bedenken in het testament bij middel van een duo-legaat blijft tot de mogelijkheden behoren, alleen heeft de overheid het fiscale voordeel ervan weggewerkt. Er blijft enkel een fiscaal voordeel voor wat echt aan het goede doel toekomt¹⁰ en dus niet meer voor de andere erfgenamen of legatarissen.

Sterker nog, de Vlaamse decreetgever heeft het tarief voor goede doelen op 0 % gezet, zowel voor de registratiebelasting op schenkingen als voor de erfbelasting op legaten¹¹. Alle vzw's komen als begunstigde hiervoor in aanmerking maar eveneens alle instellingen vermeld in artikel 2.7.4.2.1. VCF. Alleen de beroepsverenigingen én de private stichtingen zijn van het voordeeltarief uitgesloten¹². Er zijn nochtans heel wat private stichtingen die een 'belangeloos' doel van algemeen belang hebben. Het is niet de vorm die een fiscale vrijstelling verantwoordt, wel het algemeen belang als doel.

Dit decreet én de nieuwe regeling treedt in werking op 1 juli 2021. Voor nalatenschappen en erfbelasting is dit de belangrijke dag, de nalatenschap van wie op 1 juli 2021 of daarna overlijdt, valt onder de nieuwe regel.

De nieuwe regel voor de berekening van de belastbare grondslag voor legaten zal van toepassing zijn op alle dergelijke legaten die openvallen na de inwerkingtreding van het decreet. De datum van het testament waarin het legaat is opgenomen is van geen belang, de datum van overlijden is allesbepalend.

6 M. PUELINCKX – COENE, R. BARBAIX en N. GEELHAND, Overzicht van rechtspraak giften 1999-2011 (1), TPR 2013-1, randnr. 409-415.

7 J.F. GERKENS, Donner et retenir ne vaut... Les exceptions aux articles 931 et suivants du Code civil, in Chr. BIQUET-MATHIEU, A. DELIEGE, P. LECOCQ, Y.H. LELEU en M. VANWIJCK-ALEXANDRE (ed.), Liber Amicorum Paul Delnoy, Brussel, Larcier, 2005, p. 235-245

8 Decreet Vlaanderen 19 maart 2021 tot wijziging van de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013, wat betreft de tariefverlaging voor non-profitlegaten en non-profitschenkingen en de invoering van de vriendenerfenis, B.S. 7 april 2021 ed. 1, p 31587 - In werkingtreding 1 juli 2021 – voor de meest recente commentaren en uitvoerige technische toelichtingen bij deze nieuwe wetgeving zie: F. HEYLEN, Vlaamse erf- en schenkbelasting anno 2021: Het fiscaal duolegaat is dood! Lang leve de filantropie?!, Not. Fisc. M. 2021, 6-7, 251-274; J. DECUYPER, Vlaanderen verlaagt de tarieven voor de non-profitlegaten en voor de non-profitschenkingen, voert de vriendenerfenis in en voert het duolegaat af, Successierechten, 4, 29 april 2021, p. 1-6; N. GEELHAND de MERXEM, Nouveautés décrétales en matière d'impôts successoral flamand, Rec.Gen. Enr. Not. 2021, nr. 27.477, p. 189-204; R. DEBLAUWE, Van duolegaat naar vriendenlegaat en private stichting, AFT 2021/14, p. 6-15; R. DEBLAUWE, A. VAN GEEL en L. GOOSSENS, Exit duolegaat en andere wijzigingen inzake Vlaamse schenk- en erfbelasting: welke lessen hieruit trekken? Nieuwsbrief Notariaat, 2020 -13, 4-6.

9 R. DEBLAUWE, Van duolegaat naar vriendenlegaat en private stichting, AFT 2021/14, p. 7-8.

10 De regeling werd enkel aangepast in Vlaanderen. Het vroegere principe en de voordelen van het duolegaat blijven gelden in Brussel en Wallonië.

11 Art. 3 van het decreet van 19 maart 2021 tot wijziging van de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013, wat betreft de tariefverlaging voor non-profitlegaten en non-profitschenkingen en de invoering van de vriendenerfenis, B.S. 7 april 2021, ed. 1, p. 31587.

12 R. DEBLAUWE, Van duolegaat naar vriendenlegaat en private stichting, AFT 2021/14, p. 11

De testamentaire beschikkingen blijven gelden, alleen valt, door de wetwijziging, het fiscale voordeel weg. Hierdoor zullen in bijna alle gevallen door de begunstigde-goede-werken erg hoge erfbelastingen moeten betaald worden in voordeel van de legatarissen-natuurlijke-personen, waardoor de goede doelen het in hun voordeel gemaakte legaat met last zo vlug mogelijk zullen verwerpen¹³.

3. DE OPLOSSING

Wie een goed doel wil ondersteunen kan sedert 1 juli 2021 een schenking doen of een testament maken in voordeel van het goede doel. De gelden zullen 100 % terecht komen bij het goede doel en daar kunnen aangewend worden volgens de statuten van de vereniging of de stichting van openbaar nut. Deze schenkingen (legaten) genieten van het nultarief.

Wie aan verre familie en of vrienden een voordeel wil geven zonder al te zware fiscale gevolgen, doet in Vlaanderen beter een beroep op de schenking. De schenking van roerende goederen en gelden kent een uiterst voordelige regeling, de schenking van onroerende goederen is alleszins steeds voordeliger dan de nalatenschap.

Het is alsof de overheid de spaarpotten van de oudere generaties wil leegmaken. Het voordeel van het draaiende geld is voor de economie én de overheid véél groter dan het voordeel van de spaarpot en de onrechtstreekse belasting erop.

A. VAN DEN BOSSCHE

Erenotarissen te Vorselaar

oktober 2021

13 Hierover zij de bevoegde minister Diependaele in antwoord op de schriftelijke vraag van de heer Kristof Slagmulder van 1 februari 2021 (<https://docs.vlaamsparlament.be/pfile?id=1669488>):
Er wordt niet in een overgangsmaatregel voorzien. Nadat de geplande hervorming reeds werd aangekondigd in het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024, werden de concrete wijzigingen ook tijdig gecommuniceerd door de Vlaamse Regering, uiteraard onder het voorbehoud van eventuele aanpassingen bij de behandeling door het Vlaams Parlement. Op die manier krijgen de mensen de nodige tijd om, indien gewenst, hun testament nog aan te passen ingevolge de voorgestelde wijzigingen. Voor wat die testamenten betreft die voor de inwerkingtreding van de nieuwe regelgeving werden opgemaakt door mensen die intussen wilsonbekwaam zijn geworden en waarbij men veronderstelt dat de erfflater mogelijk dat testament zou gewijzigd hebben, is er naar oplossingen gezocht. Het behoort evenwel niet tot de bevoegdheid van de gewesten om bijvoorbeeld via vrederechters aan bewindvoerders per uitzondering een machtiging te verlenen om dit testament te herzien. Indien een testator niets meer zou aanpassen aan een bestaand testament met duolegaat, kan verwacht worden dat minstens een aantal goede doelen het hun toekomstig legaat zullen verwerpen. Evenwel komt het ook onder de bestaande regelgeving al voor dat een goed doel een legaat verwerpt, als het van oordeel is dat het niet de moeite waard is om te aanvaarden. Daarnaast is het ook zo dat, wanneer het testament niet wordt aangepast, de derde begunstigde bij het duolegaat, niet in een nadeligere situatie zal zijn dan in het geval waarbij hetzelfde bedrag hem rechtstreeks werd nagelaten.